

Δέκα μέτρα για τα Εθνικά Κοινωνικά Σχέδια για το Κλίμα

Επικοινωνία

Νίκος Μάντζαρης, Αναλυτής Πολιτικής,
The Green Tank, mantzaris.nikos@thegreentank.gr

Ιωάννα Σούκα, Αναλύτρια Ενεργειακής Πολιτικής
The Green Tank, souka.ioanna@thegreentank.gr
thegreentank.gr

Συγγραφική ομάδα: Luke Haywood, Hannah Sullivan,
και Davide Sabbadin, EEB, με τη συμβολή των εταίρων
του LIFE Effect.

Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό το κείμενο
ανήκουν αποκλειστικά στους συγγραφείς αυτής της
έρευνας.

Δημοσίευση: Ιούνιος 2025

Εικόνες: Justine Auvrignon, Brigida Soriano, Canva

Περισσότερες
πληροφορίες:
life-effect.org

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι, ωστόσο, μόνο του/των συγγραφέα/ων και δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του CINEA. Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε η χορηγούσα αρχή φέρουν ευθύνη γι' αυτές.

Δέκα μέτρα για τα Εθνικά Κοινωνικά Σχέδια για το Κλίμα

Αυτό το ενημερωτικό σημείωμα προτείνει δέκα μέτρα πολιτικής για τη συμπερίληψη τους στα Εθνικά Κοινωνικά Σχέδια για το Κλίμα (ΕΚΣΚ) που θα συνοδεύουν την τιμολόγηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στα κτίρια και τις μεταφορές (ΣΕΔΕ 2). Τα ΕΚΣΚ μπορούν να χρησιμεύσουν ως σχέδια για κοινωνικά μέτρα κατά τη μετάβαση από τα ορυκτά καύσιμα σε καθαρές πηγές. Τα μέτρα που περιλαμβάνονται στα ΕΚΣΚ μπορούν να χρηματοδοτηθούν πέρα από το Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα και από τα έσοδα του ΣΕΔΕ 2 που κατανέμονται στις κυβερνήσεις της ΕΕ.

Ενώ τα ΕΚΣΚ συχνά θεωρούνται μόνο ως ευκαιρίες για τη δαπάνη εσόδων από την τιμολόγηση του άνθρακα, παρουσιάζουμε τρία μέτρα που προωθούν την κοινωνική και κλιματική πρόοδο χωρίς δημοσιονομικό κόστος. Ο παρακάτω πίνακας κατηγοριοποιεί τα δέκα μέτρα που προτείνονται στους τομείς των μεταφορών, της θέρμανσης και της ανακαίνισης.

	Τομέας	Κόστος	Κατηγορία
1. Υποστήριξη των ενοικιαστών και κινητροδότηση των ιδιοκτητών να μονώσουν & να αλλάξουν τη θέρμανση			
2. Ορισμός καταληκτικών ημερομηνιών για τις πωλήσεις νέων τεχνολογιών ορυκτών καυσίμων			
3. Μεταρρύθμιση των επιδοτήσεων για ορυκτά καύσιμα			
4. Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) για τα ευάλωτα νοικοκυριά			
5. Μείωση της (ορατής) τιμής των ηλεκτροκίνητων μεταφορών			
6. Μείωση της (ορατής) τιμής της ηλεκτροδοτούμενης θέρμανσης			
7. Προκαταβολικές επιδοτήσεις για την ανακαίνιση κτιρίων			
8. Τεχνική κατάρτιση εργατών για εγκαταστάσεις θέρμανσης και κατασκευές			
9. Τηλεθέρμανση, προγραμματισμός και ρύθμιση			
10. Άμεσες πληρωμές στα νοικοκυριά			

Η πρώτη στήλη δείχνει αν ένα μέτρο δρα στην ανακαίνιση (🏠), στη θέρμανση (🌡️) ή στις μεταφορές (🚆). Η δεύτερη στήλη δείχνει αν ένα μέτρο έχει μηδενικό δημοσιονομικό κόστος (🌟) ή αν είναι δαπανηρό (💰). Η τρίτη στήλη κατηγοριοποιεί τα μέτρα σε μέτρα ρύθμισης (⚖️), μηχανισμούς που επηρεάζουν τις τιμές (🏷️), επιδοτήσεις (💰), ανθρώπινους πόρους (👤) και αποζημιώσεις (💵).

1. Υποστήριξη των ενοικιαστών και κινητροδότηση των ιδιοκτητών να μονώσουν & να αλλάξουν τη θέρμανση

Σε πολλές χώρες της ΕΕ, η μεγάλη πλειονότητα των νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα ζει σε ενοικιαζόμενες κατοικίες. Σε αυτή την περίπτωση, η τιμολόγηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα δεν δημιουργεί επαρκή κίνητρα για τους ιδιοκτήτες να επενδύσουν στην ανακαίνιση και την απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα στη θέρμανση, καθώς το κόστος του ΣΕΔΕ 2 επιβαρύνει εξ ορισμού τους ενοικιαστές. Δύο μέτρα στα ΕΚΣΚ μπορούν να βοηθήσουν:

- Πρώτον, το κόστος της τιμολόγησης άνθρακα μπορεί να επιμεριστεί μεταξύ ιδιοκτητών και ενοικιαστών. Στη Γερμανία, ο νόμος για τον επιμερισμό του κόστους CO₂ διαμορφώνει τον επιμερισμό του κόστους των τιμών άνθρακα μεταξύ ενοικιαστών και ιδιοκτητών με βάση την ενεργειακή απόδοση ενός ακινήτου. Στα κτίρια χαμηλής απόδοσης, οι ιδιοκτήτες ακινήτων πρέπει να καλύψουν έως και το 95% του κόστους CO₂, ενώ στα πιο ενεργειακά αποδοτικά ακίνητα, οι ενοικιαστές αναλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του κόστους. Σε συνδυασμό με την κοινωνικά στοχευμένη στήριξη των ευάλωτων ιδιοκτητών ακινήτων, η πολιτική αυτή θα μπορούσε να ξεκλειδώσει τις επενδύσεις και να μειώσει τις εκπομπές, προστατεύοντας παράλληλα τα ευάλωτα νοικοκυριά.
- Δεύτερον, οι αυξήσεις των ενοικίων μπορούν να εξαρτώνται από την ενεργειακή απόδοση: Στο Βέλγιο, η δυνατότητα των ιδιοκτητών να αυξάνουν τα ενοίκια με τον πληθωρισμό περιορίστηκε για τα κτίρια με κακή μόνωση και απαγορεύτηκε εντελώς για τα κτίρια με τη χαμηλότερη βαθμολογία. Η εφαρμογή παρόμοιων κανόνων αφενός προστατεύει τα φτωχά ενεργειακά νοικοκυριά και αφετέρου δίνει κίνητρα στους ιδιοκτήτες να ανακαινίσουν τα ακίνητά τους.

2. Ορισμός καταληκτικών ημερομηνιών για τις πωλήσεις νέων τεχνολογιών ορυκτών καυσίμων

Η πώληση νέων τεχνολογιών ορυκτών καυσίμων με μεγάλη διάρκεια ζωής επιβραδύνει τις προσπάθειες αντικατάστασης των υφιστάμενων τεχνολογιών που βασίζονται στα ορυκτά καύσιμα με άμεσα διαθέσιμες ηλεκτροκίνητες εναλλακτικές λύσεις. Οι νέοι λέβητες ορυκτού αερίου και οι κινητήρες αυτοκινήτων εσωτερικής καύσης επίσης εγκλωβίζουν τους χρήστες σε αυξανόμενες τιμές ενέργειας. Ο ορισμός καταληκτικών ημερομηνιών για την πώληση αυτών των τεχνολογιών – ιδίως των κινητήρων εσωτερικής καύσης και των λεβήτων αερίου – μπορούν να μειώσουν τον κίνδυνο των επενδύσεων στην ανάπτυξη και παραγωγή ηλεκτρικών οχημάτων, αντλιών θερμότητας κ.λπ., μειώνοντας έτσι το κόστος τους για τους καταναλωτές.

3. Μεταρρύθμιση των επιδοτήσεων για τα ορυκτά καύσιμα

Η αύξηση των τιμών για τα ορυκτά καύσιμα μέσω της τιμολόγησης άνθρακα, ενώ συνεχίζεται η επιδότηση των ορυκτών καυσίμων, δεν έχει νόημα. Οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων στρεβλώνουν το σήμα τιμών που δημιουργεί το ΣΕΔΕ 2 και σπαταλούν κεφάλαια που θα μπορούσαν να ωφεληθούν την απανθρακοποίηση. Ο τερματισμός των υφιστάμενων επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για να είναι αποτελεσματικές οι άλλες πολιτικές του ΕΚΣΚ. Μία σειρά από προβλέψεις και διατάξεις σε ολόκληρη την ΕΕ έχουν χαρακτηριστεί ως επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων και η ΕΕ έχει θεωρητικά συμφωνήσει να τις καταργήσει σταδιακά. Οι χώρες της ΕΕ θα πρέπει να προετοιμάσουν γρήγορα στρατηγικές απεξάρτησης από τις επιδοτήσεις για ορυκτά, δίνοντας στα νοικοκυριά την ευκαιρία να προετοιμαστούν και να μετριάσουν τις αρνητικές επιπτώσεις της κατάργησης των επιδοτήσεων (βλ. εδώ).

Η σχέση μεταξύ των τιμών ορυκτού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας είναι ιδιαίτερα σημαντική. Οι χώρες της ΕΕ θα μπορούσαν να μειώσουν τους φόρους, τις εισφορές και τις μη ενεργειακές επιβαρύνσεις στην ηλεκτρική ενέργεια, ενώ παράλληλα θα μπορούσαν να καταργήσουν σταδιακά τις επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων χωρίς οικονομική επιβάρυνση των ευάλωτων. Αυτό θα επιτάχυνε τη μετάβαση σε καθαρή θέρμανση μειώνοντας το κόστος λειτουργίας των αντλιών θερμότητας. Εναλλακτικά, τα κεφάλαια θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση πιο κοινωνικών προγραμμάτων για το κλίμα.

4. Προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) για ευάλωτα νοικοκυριά

Τα έργα ΑΠΕ τοπικής κλίμακας έχουν τη δυνατότητα να μειώσουν σημαντικά την εξάρτηση των νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα από τα ορυκτά καύσιμα. Στην Ιταλία, το *Reddito Energetico* (Ενεργειακό Εισόδημα) εγκαθιστά δωρεάν ηλιακούς συλλέκτες για νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα. Η στήριξη μεμονωμένων συστημάτων ΑΠΕ είναι ιδιαίτερα σημαντική στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη, όπου τόσο τα ποσοστά ιδιοκτησίας κατοικιών όσο και τα ποσοστά ενεργειακής φτώχειας είναι υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ.

Επίσης, η πρόσβαση των ευάλωτων νοικοκυριών σε ενεργειακές κοινότητες για παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ, μπορεί να μειώσει τους λογαριασμούς ενέργειας καθώς και να προωθήσει τη συμμετοχή σε άλλες ηλεκτρικές υποδομές, όπως εγκαταστάσεις φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων. Περισσότερες ιδέες σχετικά με την προώθηση των ΑΠΕ για τα ευάλωτα νοικοκυριά μπορείτε να βρείτε [εδώ](#).

5. Μείωση της (ορατής) τιμής των ηλεκτροκίνητων μεταφορών

Τα ηλεκτροκίνητα οχήματα είναι κατάλληλα για τη συντριπτική πλειονότητα των μεταφορικών αναγκών που σήμερα καλύπτονται από κινητήρες εσωτερικής καύσης. Το κόστος λειτουργίας των ηλεκτρικών οχημάτων είναι επίσης συνήθως χαμηλότερο, ενώ το πιο ορατό κόστος αγοράς των ηλεκτρικών οχημάτων είναι υψηλότερο. Το γαλλικό πρόγραμμα κοινωνικής χρηματοδοτικής μίσθωσης έδειξε πως η μείωση του αρχικού κόστους των ηλεκτρικών οχημάτων μπορεί να ωφελήσει τα ευάλωτα νοικοκυριά παράλληλα με τη μεσαία τάξη, αν και θα πρέπει να γίνουν περισσότερα για να ωφεληθούν οι πιο ευάλωτοι.

Ένας άλλος τρόπος για τον εξηλεκτρισμό των μεταφορών είναι οι δημόσιες μεταφορές. Το γερμανικό Deutschlandticket, μια φθηνή κάρτα απεριόριστης μεταφοράς για τοπικά και περιφερειακά τρένα, διαπιστώθηκε ότι έχει σημαντικό αντίκτυπο στη μείωση των μετακινήσεων με ιδιωτικά αυτοκίνητα. Η τιμή του εισιτηρίου θα πρέπει να μειωθεί περαιτέρω για τα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα.

6. Μείωση της (ορατής) τιμής της θέρμανσης με βάση τον ηλεκτρισμό

Τα περισσότερα κτίρια θα μπορούσαν να μειώσουν το ενεργειακό τους κόστος μέσω αντλιών θερμότητας (υψηλής ή μέσης θερμοκρασίας). Παρέχοντας επιχορηγήσεις ή δάνεια με μηδενικό επιτόκιο, το Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα μπορεί να προσφέρει 100% ανακούφιση από το αρχικό κόστος για τα ευάλωτα νοικοκυριά, τα οποία δεν αποτελούν πάντοτε ομάδα-στόχο σε υφιστάμενα προγράμματα. Εάν οι αντλίες θερμότητας συνδυαστούν με ηλιακούς θερμοσυσσωρευτές, φωτοβολταϊκά ή τεχνολογίες αποθήκευσης, ο εξηλεκτρισμός της θέρμανσης μπορεί να δημιουργήσει οικονομικά και κλιματικά οφέλη χωρίς να επιβαρύνει πολύ το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας.

Το κόστος λειτουργίας μπορεί επίσης να μειωθεί με ειδικούς χαμηλούς συντελεστές ΦΠΑ για τις αντλίες θερμότητας, με τη μείωση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος για τις αντλίες θερμότητας – τουλάχιστον για τους ευάλωτους καταναλωτές – και με την προσφορά τιμολογίων χρόνου χρήσης που επιτρέπουν την εξοικονόμηση πόρων με τη λειτουργία των αντλιών θερμότητας με τρόπο φιλικό προς το δίκτυο.

7. Προκαταβολικές επιδοτήσεις για την ανακαίνιση κτιρίων

Το ιταλικό σύστημα Superbonus, με τον χρηματοδοτικό μηχανισμό του που καταργεί το προκαταβολικό κόστος, ήταν πολύ επιτυχημένο στην ενεργοποίηση επενδύσεων για νοικοκυριά με χαμηλότερο εισόδημα. Το κλειδί της επιτυχίας ήταν η μετατροπή μιας δεκαετούς φορολογικής πίστωσης σε συγκεκριμένη προκαταβολική επιδότηση που καταβάλλεται απευθείας από τον εργολάβο ή τον προμηθευτή. Παρόμοια συστήματα μπορούν να συμβάλουν στη μόχλευση των κονδυλίων του Κοινωνικού Ταμείου για το Κλίμα – η ιεράρχηση των πιο ευάλωτων περιοχών μπορεί να συμβάλει στη διασφάλιση της αποτελεσματικής χρήσης των περιορισμένων κονδυλίων.

Η παροχή προκαταβολικών επιδοτήσεων μέσω συνεργατικών μοντέλων, όπως οι Κοινοτικοί Φορείς Γης (ΚΦΓ), μπορούν να διασφαλίσουν ότι οι επιδοτούμενες ανακαινίσεις δεν επηρεάζουν αρνητικά την οικονομική προσιτότητα των κατοικιών. Το μοντέλο Upcycling Trust καλύπτει το κόστος των ανακαινίσεων ενεργειακής απόδοσης για νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα. Οι ανακαινισμένες κατοικίες γίνονται μέρος των ΚΦΓ, εξασφαλίζοντας ορισμένα κοινωνικά κριτήρια για πώληση ή ενοικίαση.

8. Τεχνική κατάρτιση για εγκαταστάσεις θέρμανσης και κατασκευές

Η ανάγκη για επείγουσα μόνωση του κτιριακού αποθέματος της ΕΕ και αντικατάσταση των συστημάτων θέρμανσης δημιουργεί πολλές ευκαιρίες για εργασία. Για να εξασφαλιστεί η διαθεσιμότητα εκπαιδευμένου προσωπικού, οι κυβερνήσεις της ΕΕ θα πρέπει να καθιερώσουν σπονδυλωτά, δυναμικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για να καλύψουν τα κενά δεξιοτήτων μεταξύ των επαγγελματιών, ιδίως σε περιοχές με πολλά ευάλωτα νοικοκυριά. Το Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα μπορεί να συμπληρώσει τις διατάξεις για τις δεξιότητες στην Οδηγία για την Ενεργειακή Απόδοση, την Οδηγία για την Ενεργειακή Απόδοση των Κτιρίων και την Οδηγία για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας III. Η ευθυγράμμιση αυτών των προσπαθειών με άλλες ροές χρηματοδότησης, όπως το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, μπορεί να αυξήσει την κοινωνική αποδοχή των πολιτικών για το κλίμα στις ευάλωτες κοινότητες.

Η κατάρτιση μπορεί να δημιουργήσει ευκαιρίες για τα ευάλωτα νοικοκυριά, καθώς και να υποστηρίξει άλλους να κάνουν τη μετάβαση. Στη Ρουμανία, το πρόγραμμα RenewAcad εκπαιδεύει νυν και πρώην ανθρακωρύχους στις δεξιότητες που απαιτούνται για την εγκατάσταση αιολικών και ηλιακών εγκαταστάσεων φωτοβολταϊκών.

9. Τηλεθέρμανση, προγραμματισμός και ρύθμιση

Ο εντοπισμός και η επέκταση των συστημάτων τηλεθέρμανσης που βασίζονται σε καθαρές πηγές ενέργειας σε περιοχές με ευάλωτα νοικοκυριά θα μπορούσε να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική για την υποστήριξη της απανθρακοποίησης των κτιρίων σε κλίμακα. Στη Δανία, περίπου τα δύο τρίτα των κατοικιών είναι ήδη συνδεδεμένα με τηλεθέρμανση, η οποία προβλέπεται να λειτουργεί με 100% ανανεώσιμη ενέργεια έως το 2030.

Η στήριξη για την ανάπτυξη της τηλεθέρμανσης θα πρέπει να συμπληρωθεί με ισχυρή επικοινωνία από τους δήμους σχετικά με τα πλεονεκτήματα της σύνδεσης σε συστήματα τηλεθέρμανσης, και μπορεί να συνδυαστεί με τη συντονισμένη σταδιακή κατάργηση των υποδομών ορυκτών αερίων. Η αποτελεσματική ρύθμιση των τιμών αυτού του φυσικού μονοπωλίου είναι ζωτικής σημασίας.

10. Άμεσες πληρωμές σε νοικοκυριά

Η απορρόφηση επιδοτήσεων και μέτρων στήριξης από τα ευάλωτα νοικοκυριά ήταν ιστορικά πολύ χαμηλή. Οι τιμές, πέραν εκείνων που αφορούν ειδικά σε ορυκτά καύσιμα, ενδέχεται επίσης να αυξηθούν ως αποτέλεσμα της τιμολόγησης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στη θέρμανση και τις μεταφορές, καθώς οι προμηθευτές καυσίμων αναμένεται να μετακυλήσουν το αυξημένο κόστος στους καταναλωτές μέσω υψηλότερων τιμών. Οι άμεσες πληρωμές παρέχουν έναν βαθμό προστασίας έναντι υψηλών τιμών του ΣΕΔΕ 2 και αποτελούν μια ιδιαίτερα διαφανή χρήση των εσόδων.

Ορισμένες από τις συστάσεις που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο θα απαιτήσουν μεσοπρόθεσμες επενδύσεις. Οι άμεσες πληρωμές, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν μέχρι και το 37,5% του προϋπολογισμού ενός Κοινωνικού Σχεδίου για το Κλίμα, αποτελούν ζωτικής σημασίας εργαλείο για την άμεση ανακούφιση των ευάλωτων νοικοκυριών και των πολύ μικρών επιχειρήσεων που επηρεάζονται από την τιμή του διοξειδίου του άνθρακα μέχρι να τεθούν σε εφαρμογή οι μακροπρόθεσμες επενδύσεις.

LIFE Effect